

DIPARTIMENTO DI DIRITTO ROMANO
STORIA E TEORIA DEL DIRITTO

S. M.

ARM. XII

PAL. III

6

UNIVERSITÀ DI BARI

MISCELLANEA

BIBLIOTECA

UNIVERSITÀ - BARI

II

FACOLTÀ GIURISPRUDENZA

Misc.

22

SEMINARIO GIURIDICO

III. 866

Keftner, De Eusebii auctoritate et fide Diplomatica.

Uhlemann, Sacra Moisaica et Homerica inter se collata.

Nitzsch, Historia critica Homeri.

Rost, De veritatis studio primo atq. ultimo totius vitae humanae proposito.

Pufsch, De vi et natura juramenti Stygii.

Graffunder, Über die Sprache der Zigeuner.

Polsberw, De rebus Chersonitarum et Callatianorum.

Ambrosch, Dionys. Hal. capita quae ad instituta & leges Romuli pertinent.

— Dionys. Hal. Sacerdotia Numae.

Bergk, Mimnermi et Solonis Elegiae.

Moriak, Quaeſtiones Homericae.

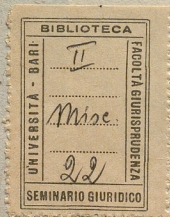
Schumacher, Die dunkeln u. verſtackten Geheimniſſe in den hieroglyphiſchen Denkbildern.

Rospatt, De expeditione Hannibalis ad Capuam.

Ambrosch, Dionys. Hal. Antiqq. Rom. lib. X.

Agnetler, Syracusanische Münzen.

Op. 15

SOLLEMNIA NATALITIA
REGIS AUGUSTISSIMI AC SERENISSIMI
FRIDERICI VI.

D. XXVIII. M. JAN. MDCCCXXIX

H. XI. IN AUDITORIO MAIORI

RITE CELEBRANDA

ACADEMIAE KILIENSIS

RECTOR ET SENATUS

INDICUNT

PER

GREG. GUIL. NITZSCHUM,

ELOQU. P. P. O.

Proponuntur Historiae criticae Homeri initia quaedam.

KILIAE.

TYPIS CHRIST. FRID. MOHR.

SOLE EMPLOYMENT

THEY ARE TO BE

THEY ARE TO BE

THEY ARE TO BE

THEY ARE TO BE

THEY ARE TO BE

THEY ARE TO BE

THEY ARE TO BE

THEY ARE TO BE

THEY ARE TO BE

THEY ARE TO BE

THEY ARE TO BE

THEY ARE TO BE

THEY ARE TO BE

THEY ARE TO BE

Q
pr
En
De
in
mi
au
Re
et
Re
tal
sa
ip
cu
a
eff
ce

I.

Qui nuper partes quasdam a Niebuhrio omissas se expleturum professus, Romulum pastorum deum a Diocle Peparethio Fabioque Euhemeri exemplo conformatum esse docuit, Blumius, Professor Dorpatensis, censuit is magno historiae magistro non tam Perizonium, cujus ne in mentem quidem venisset, quam Wolfium nominandum fuisse, quem ad suspicandum auctorem, ad feliciter audendum principem habuerit. Wolfii enim exemplo inventam esse Romanarum quasi Iliadum suspicionem, quanquam eo et dissimilem et infirmam, quod depositarii carminum, Homeridarum similes, Romanis asserti certe non possent. — Multa reputare solet animus talia audienti. Nunc enim video magnorum ingeniorum fructum saepe in eo potius cerni, quod in aliis excitent, quam in eo quod ipsi primum a se excusum relinquunt; nunc illud Telemachi recurrit: οὐ γὰρ πῶ τις ἐδν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω! nunc dubito, an rectius a Wolfio is profecisse videatur, qui e patriis carminibus historiam effloruisse censeat, quam qui popularem famam adsciticiae doctrinae cessisse doceat*). Ac Wolfius nonne ipse quoque priorem habu-

*) Sane utrumque quodammodo cadit in editorem libri: Einleitung in Rom's alte Geschichte. Beröl. 1828. Sed id ipsam dubitare licet, an conciliari illa non possint.

erat Perizonium? Nempe Animadv. histor. c. 6. p. 210 sq. carmina Graecorum non secus quam aliorum populorum sero perscripta, Homerica a Lycurgo Graeciae illata, Iliadem et Odysseam a Pisistrato confectam esse Josepho et Aeliano auctoribus relatum legimus. Adeo scilicet delitescunt scintillae! Denique, ut nunc res est, fortasse Homericorum carminum atque antiquarum gentium origines haud prorsus dissimili condicione comparare liceat. Ut enim de populorum origine dubitatur, e suane stirpe fuerint generati, an e pluribus gentibus in unius nominis communionem sensim coalescentes unum denique etiam sibi praefecerint eponymum, eadem de Homericis vel dubitatio vel opinionum diversitas est. Ac memini quendam, qui incertum serio an per lusum istam similitudinem in hunc fere modum effinxit: non magis ante Homerum nihil carminis epici fuisse, quam quisquam civitatis alicujus conditor, terrae filius, nullos nisi ex se genitos in societatem consciverit. Habuisse etiam Homerum, quos praeter suos quasi natos in civitatem admitteret; imo ipsum videri primum dispersos quasi in moenia coegisse, tantumque effecisse virtute, ut singulorum pagorum auctores in oblivionem abirent. Exstincto illo, primo patrii instituti haeredes atque aemulos aucto civium numero (versibus enim versus gigni) unam alteramque tribum adjeisse; mox invasisse alienos, qui male ac peregre natos secum traxerint. — Haec ille, qui quid voluerit, ipse viderit; nonnullis quidem comparatio illa aliquam lucem vel lucis certe speciem habere visa est. Nos multo magis ex re fore putamus, dissimilitudinem potius demonstrare, qua altera quaestio ab altera distet. Nam de Homeridis quidem, quum ad eos ventum

erit, accurate videbimus, quid sit quod summus Niebuhrius Hist. R. I. p. 324. ed. 2. eos communi gentilium necessitudine aestimandos arbitratur. At carminum vicissitudines cum civitatum gentiumve mutationibus conferendae non sunt; ne instituta quidem civitatum, quae aliis nunc cognoscimus relata, cum carminibus recte comparamus, quae ipsa sui indicium tenent, neque unquam quod ingenuum fuit, adeo exuere potuerunt. Nihil igitur in justam comparisonem venit, nisi memoriae opinionisque, quae de utrisque est, fides. Hanc jure nostro ita aequabimus, ut istorum carminum historiam item ut populorum in tres aetates describamus. Primo enim vaga admodum et fluctuans fama est; deinde a Pisistrato inde increbrescentibus testimoniis paullo certior memoria, quam conficit quodammodo Aristoteles; denique literatissimae aetatis monumenta eam quam habemus carminum formam praestant. Jam in illa primae aetatis obscuritate qui certius aliquid dispicere volunt, nihil prius habere solent, quam ut quasi locum quaerant, ubi insistere primum et unde occultiora tentare possint. De hoc igitur loco, vel eo tempore, quod extremae et mediae aetatis confinia habeat, summa solet esse controversia. Atque in caussa HomERICA illum locum recte dixeris eam esse aetatem, quae scriptorum carminum usum habuisse videri debeat. Hunc quum Wolfius Pisistrato asseruisset, multis dubitantibus nec tamen certi quidquam statuentibus, ipse nuper, quid egerit Pisistratus quid non, demonstrare aggressus sum. Quod si recte cessit, mediae aetatis fines propagatos habemus: quorsum illos, id ipsum nunc quaeritur.

II.

Susceperam illam quaestionem in aliud consilium intentus. Nam quum Odysseae enarrandae provinciam recte sustineri non posse vidissem, nisi de interpolatione accurate quaesitum esset, ea vero res paene tota pendeat ex eo, quo tempore aliquis Iliadis et Odysseae corpora exstitisse credat, meae me rationes ad eandem primum quaestionem deduxerunt, quae eadem causam Wolfianam omnino recognituro prima fuisset. Neque minus, quod de meo consilio huic proximum, ut, quod negassem Homerum Pisistrati jussu primum esse perscriptum, id nunc narrandi quodam tenore persequeretur, idem omnino ad quaerendum proximum videtur.

Quam rei rationem quo magis reputabam, eo magis animum crescente operis amore ad majora suscipienda traducebam. Itaque quum antea proxime quidem appendice aliqua, priori disputationi adjicienda (v. Praepar. c. 1. p. 46.), nil nisi hoc demonstrare voluissem, illam aetatem, quae a Pisistrato ducitur, non in Iliadis et Odysseae compositione elaborare, sed frui diu paratis; et posthac ad alterum Praeparationis caput progredi: nunc non amplius appendicem, sed Historiam criticam Homeri conscribere constitui, in eamque conferre, quae Praeparationem nimis oneratura fuissent. Ejus historiae his pagellis tenuia quaedam initia proponere volui, ut, si in universum recte divinare idoneis arbitris visus essem, deinde sermonem a contentione ad narrationem traducerem.

Historiam criticam interpreter eam, quae non tam rerum factaeque quam testium aetatem sequatur, eorumque primum ipsorum

deinde rerum ab iis traditarum fidem exploret; ex quo sequi vide-
tur, criticam historiam a media aetate proficisci eamque fere pri-
mam habere. Quum vero illud Homeri nomen duo contineat, et
ipsum poetam et ejus carmina, bipartita erit scriptio. Atque ip-
sius poetae memoriam initio haud paullo simpliciore fuisse repe-
riemus, posthac variatam turbatamque maxime ab iis, qui eum sibi
civem vindicare voluerint. Ejusdem, quae de ipso poeta est, operae
erit quaerere, quae carmina veteres Homero, quaque aetate tribuerint.
His, quantum potuero, compositis ad carminum historiam progre-
diar. Jam illud usu veniet, quod de media aetate vel propaganda
vel contrahenda supra diximus. Cujus rei discrimen quum in anti-
quissimo scriptorum carminum usu recte constituendo positum
sit, non defugienda erit uberior implicatioque de ipso illo usu
narratio, si narrationem dicere licet, quae non aperta via sed
per multiplices quaerendi ambitus procedat.

III.

Primum igitur de commentatione poetarum dicemus, et
exorsi ab ipso Solone, qui (mirum dictu!) propter papyri pellium-
que inopiam leges axibus insculpsit, ejusque familiari Mimnerno,
subjecto fortasse Simonide, qui nescio quid in literatura paullo
ante infrequenti novavit, longam retro poetarum seriem explicabi-
mus, quos, quamvis carminum et numeris et usu varios, musicae-
que partim novatores, aequaliter tamen omnes scriptionis adminiculo
privant Wolfiani. Ita viam repetentes ad *αὐτοδιδκτας* illos per-
veniemus, qui a scriptoribus recentioribus Homero non alio bono

augentur, quam de quo Pindarus ille πολλὰ εἰδὼς Φυᾷ sibi plaudit. Denique alumni Musarum *) ad ipsas nos Musas antiquissimas perducunt, quorum nomina Μελέτη, Μνήμη, Ἀοιδή nihil aliud sibi volunt, quam cantum e memoriae copiis, commentatione paratis, profluxisse. Docebit illa disputatio, nisi animus fallit, extemporalem facultatem nulla aetate, quae quidem in nostrum censum veniat, omnibus poetis cantoribusve communem fuisse. Nam quamvis bene vel lusus inconditos vel veri nominis carmina subito fusa ab ea poetarum opera distinguas, quam cum oratorum autoschediasmo comparare licet, tamen cantores Scaldrorum similes ad extrema tempora erunt revocandi. Spero autem me, quod volo, multo nunc facilius doctis probaturum, ex quo Dionysiaca certe autoschediasmata ab ipsius artis scenicae initiis satis discreta habemus.

IV.

Commentationem excipiet didascalica, cujus ipsum nomea admonuit, ut de grammatarum dictandi more universoque officio si quid certius statui posset, inquirerem. Ac primum breviter complectar, quae satis persuadeant, si non priores at certe proximos a Solonis aetate pueros jam literis iisque utilitatibus instrui solitos esse, quas Aristoteles in Politicis VIII, 2. recenset. Verum haec non multum morabimur. Neque enim si in privatos notandi usus aliquid literaturae est, continuo etiam poetas ad

*) Themist. Or. III. 81. ὃ θεωρεῖται καὶ ἀποδιδάσκοντε ποιητὰ, quibus Hesiodum appellat.

scriptiones satis instructos habebimus, et si usus literarum ne-
quam vulgabatur, quid hoc ad poetas eorumque administratos? quid
ad ipsos grammatistas, qui de scripto carmina dictarunt? Enim
vero hoc primum loco coarguendus erit error, qui incredibile
quantum ipsi prope dixerim luci offecit. Quid enim? nonne ple-
rosque omnes qui Wolfii caussam egerunt, in eam sententiam lo-
quentes audivimus, quasi scripta carmina non nisi ad lectores et
pertinuerint et pertinere potuerint? Ita enim Guil. Muellerus
Homer. Vorsch. p. 67. „Quod Plutarchus Homeri carmina a
„Lycurgo sedulo transcripta itaque Spartam deportata narret, id
„non dignum esse, quod quis data opera refutet. Etiam si enim
„Creophyli posteros carmina illa literis consignare vel potuisse
„vel voluisse sumas, *quid Lycurgum scripto Homero usurum*
„*fuisse apud Spartanos, legendi pariter ac scribendi rudes?*” —
Scilicet rhapsodi nullo tempore de scripto artem meditati sunt? —
Ne nos quidem utemur Plutarcho, at revocemus in memoriam, quod
res est. Et primum quidem admonebimus in hunc modum: Lite-
raturae omnino utilitas est duplex; aut enim mandamus literis,
quae ad posteritatis memoriam vel ad eos propaganda sunt, qui-
buscum coram agere nunc non licet, aut chartam ipsis nobis
quasi alteram memoriam memoriaeve administram adhibemus, idque
aut in praesentem commentationis aut in futuram admonitionis faci-
litem. Harum rationum prior, quae sola lectores spectat, in-
scriptiones, scyptas, leges diu ante exhibuit, quam historici aut
philosophi solutam orationem tentarunt; qui tamen ipsi poetarum
commenta et fabulas, quas persequantur, vix videri possunt e

sola memoria petiisse. Ab hac vero, quae lectoribus operabatur, literatura accurate distinguimus posteriorem rationem, quae longe antiquiore jam tempore vivam potius vocem instruere solebat. Denique vero non omittendus tertius scriptorum usus, ex utroque illo quodammodo mixtus, quum quis vel sua vel aliorum scripta recitat, quod vel accuratius docendi, ut in didascalia, vel cum fide referendi, ut recitabantur leges, vel denique ostentandi venditandique caussa fieri potest, ut prae aliis sophistae fecerunt. Ad haec igitur discrimina qui Graeciae dicendi genera et aetates exegerit, simulque singulorum vel scribentium vel utentium necessitates consideraverit, nae is intelliget, diu ante quam carmina vulgo legerentur, tum poetas de scripto docuisse, tum exemplaria ab aliis publice privatimque in peculiares usus parata esse. Nam Graeci, fuerunt illi quidem tenacissimi ejus naturae, qua verba et voces, praesertim numeris aptae, non oculis sed auribus nascuntur. Neque cuiquam dubium esse potest, poetas, quod commentati essent, in publicam lucem celebritatemque perducere omnes studuisse; illud dubitare licebit, num omnibus id satis e sententia cesserit. Certe ex quo sophistarum disciplina dictionem illam *διωργανωμένην* pepererat, poetae quo magis eam sequebantur, eo minus reperiabant, qui ipsorum agere poemata vellent (Arist. Rhet. III, 12.). Neque ulla res magis poesios graecae aetates discriminat, quam haec poemata aut agendi aut de scripto recitandi consuetudo. Verum, quod dicimus, vel hac, quae a sophistarum disciplina ducitur, aetate, poemata et orationes non legi sed auditoribus de scripto recitari solebant. Quod quum ita sit, bene tenentes, quam egregie Graeci vivae voci

praestantiam senserint, hujus usum a librorum aliqua penuria vel
 scriptionis infrequentia certe non repetemus. Atque ita affecti pri-
 mum de puerorum didascalia statuemus. Hos Solonis aetate a
 grammatistis non de scripto sed velut lusciniarum pullos*) doceri
 solitos esse, id certe e dictandi reddendique more non consequitur.
 Idem enim mos diu posthac per aetates literis affluentes obtinuit;
 ut vel Macrobius alium non noverit, qui Saturn. I, 24. p. 314.
 Gron. haec habet: *Videris mihi ita adhuc Vergilianos habere*
versus, qualiter eos pueri magistris praelegentibus canebamus.
 Ergo si modo concedatur, illa ratione nihil convinci; ceterum
 quod probabile est, sequamur. Nam ipsum jam Solonem pueros
 audisse Sapphus carmina canentes testis Plut. ap. Stob. flor. XXIX,
 58. p. 198. Gesn.; rhapsodiam vero a pueris Apaturiorum diebus
 actam proximis a Solone temporibus Plato Tim. p. 24. asserit; ut
 neque Aeschines adv. Tim. p. 35, 24 sq. temere curam legislatoris
 circa ~~puerorum~~ versatam dicat, neque Lucian. de Gymn. 24. non pro-
 babiliter eundem totius disciplinae Atticae laudatorem inducat.
 Cfr. Aristot. Polit. VIII. 2. p. 259, 22. Göttl. et Plut. de mus. 26.
 Praeterea testimoniis tantum praestari poterit: eos, qui adultiores
 docerent, inter primos fuisse, qui Homeri carmina non solum trans-
 scriberent, sed etiam primam illam criticam exercerent, quae in
 scriptorum exemplorum emendatione continebatur.

Sequitur, ut de poetarum didascalia, latissime patente,
 singulatim exponamus. Cujus quantus quamque multiplex conficie-

*) 7. Beckmann. ad Antig. Caryat. p. 11.

tur usus, si ea collegerimus, quae jam adhuc viri docti passim demonstrarunt, inque dies magis illustant*)! Quot enim pueri, juvenes, viri, senes vel ad choros domi agendos vel ad theorias pompasque erant instituendi! Ac sane ex iis viris, quos plurimos in hoc genere versatissimos videmus, scire velim, nihilne dum ipsis ortum sit dubitationis de vi memoriae incredibili, quam didascaliae frequentia requireret, si vere tam diu scripti nihil adhibitum esset. Habebit autem ista didascaliae observatio nonnullas cautiones. Primum enim eorum, qui chorica et thymelica carmina vel docerent, vel discerent, diversam fuisse videbimus rationem a *μενῶδης* artificibus (Plat. de Leg. VI. p. 764 extr. VIII. p. 834 extr. Aristot. Probl. XIX. 15.). Deinde ab his omnibus rhapsodos sejungemus, quorum singularis et omnium simplicissima actio**) vix ullam disciplinam requirebat, quique sibi facile satis docti videri poterant, si, quae secum de scripto meditati essent, ad aliorum, quos recitantes, audirent, exemplum fingerent. Committebantur enim non prius cum aliis, quam in ipsis certaminibus per illam athlothetae comparationem, de qua Plato de Leg. VI. p. 765 A. Vix autem huic generi aliunde aliquid lucis afferri poterit, quam ex obscurata remotioris

*) V. Gust. Ad. Schoell. de origine Gracci dramatis Diss. Tubingae, 1828.

**) Biblioth. Coislin. p. 596. Ὅμοῶν ἐστὶ κεφάλαιον, πόσοι τρόποι ῥητορικῶν ἀναγνώσεων. οὐδὲ γὰρ ῥαψωθεῖν δεῖ ὡς τὰ ποιήματα, καὶ ρωμθεῖν ὡς τὰ δράματα, ἢ ῥθεῖν ὡς τὰ λυρικά, ἀλλ' ἑτέρως. εἰσι γὰρ τρόποι ῥητορικῶν ἀναγνώσεων τρεῖς· ὁ σύντομος — κατὰ τὸ Ὀμηρικόν· καὶ ἑτα κηφάδεσσιν ἐκινῶτα χειμερήσιον. οὗτος κ. τ. λ.

aetatis memoria. Ac rhapsodos quidem ab aliis doctos forsitan illa fama sistet, quae est de Creophylo. Hunc enim et si quis alius Homeri διδάσκαλος fertur, non nimis audacter carminum potius Homericorum doctorem fuisse dicemus. (Strabo XIV. 639 A.). Equidem certe audaciam istam aliis similiter adhibebo. Nam reliqua, quae de varia ejusdem Creophyli cum Homero necessitudine narrantur, non alia ratione melius videntur expediri, quam si e formulis longe aliud quid sonantibus ducta putes. Ita non secus quam Herodotus Musas, ille Homerum hospitio excepit; idemque qui τὰ Κύπρια περὶ κα λαβεῖν dictus fuit, i. e. gratis accepisse s. nullo suo labore sibi vindicasse, Cypria dotis loco habuisse putabatur (Aelian. V. H. IX, 15.). Fortasse eidem Homerus ἕνός vel γόνου ἄγγυα, ut pro poesi filiam intellexerint seriores.

Quod in Creophylo fecimus, in aliis majore etiam jure fiet. Risui fere erant, qui Tyrtaeum ludi magistrum, altero pede claudum, Spartam arcessitum esse memoriae prodiderant. Verum ut primis auctoribus non ipsum sed versus ejus claudos dictos esse credimus, ita, quicumque se non Wolfio sed historiae addixit, non invitum mecum ludi magistrum, vel potius τὸν διδάσκαλον γραμμάτων (hunc enim dicit Pausan. IV, 15. non γραμματιστήν) in doctorem (carminum) scriptorum refinget. Historiam hoc voluisse, jure mihi statuere videor. Nam historiam sequitur qui res a scriptoribus traditas ad aetatis, de qua sunt, ingenium revocat. Tyrtaei autem aetate, quum nondum pervulgato literaturae usu scriptores praeter poetas nulli essent, carmina γραμμάτων nomine dicta esse, non magis suminus quam illo ipso testimonio, sane memorabili,

convincimus*). Jam ad ignaros veteris moris relaberemur, si Justinum audiremus ita narrantem III, 15. Tyrtaeus, qui composita carmina exercitui pro concione recitavit. At Pausaniam audimus, qui §. 3. nobis Tyrtaeum γραμματα, quae secum composuisset, διδάσκοντα his verbis exhibet: ὁ δὲ ἀφικόμενος ἰδίᾳ τε τοῖς ἐν τέλει καὶ συνάγων ὅπως τύχοι καὶ τὰ ἐλεγεία καὶ τὰ ἔπη σφίσι τὰ ἐνὶ πνεύματι ᾄδεν. Similis quodammodo condicio fuit primorum apud Romanos poetarum, de quibus Festus p. 491. „Scribas proprio nomine antiqui et librariorum et poetas vocabant;” eatenus certe similis, quod propter rei nondum vulgatae usum ita vocabantur. Denique velim in animum revocent lectores, quae apud veteres de literatura, memoriae germana s. adjutrice, judicia dicam an testimonia exstant. Exploset illa quidem suis sibilis Wolfius Prol. p. 66, qui Eumelos, Archilochos, Tyrtaeos horumque proximos Scaldris similes habere largissimamque metrorum modorumque messem memoriae miraculis debere maluit, quam non ornare Pisistratum; sed nihilominus, quae reputentur, digna sunt. Firmamentum memoriae eos addidisse qui literas invenissent, quum alii judicarent, tum Aeschylus, qui quod I. notissimo Prom. 460. γραμμάτων τε συνδέσεις μνήμην ὁ πάντων μνησφόρος ἐργάτις continuat, id sine dubio suae μετὰ γὰρ operae memor facit. Nam ille, ejus codicillos Dionysius tyr. invitis Musis usurpavit (Lucian. adv. indoct. 15.)

*) Neque in risum amplius sed in meliorem interpretationem vertemus illa, quae est quod de ipso Homere Colophonii: καὶ τόπον δεικνύσταιν, ἐν ᾧ Φαίω αὐτὸν γραμματα διδάσκοντα τῆς ποιήσεως ἐργασθαι. Homeridarum enim διδασκαλίας dici videmus.

egregie tenuit, primum styli, deinde memoriae esse partes, hujusque demum opera vere fingi Musarum dona, quae in theatris exhiberentur. Ita neque hunc neque Pindarum, qui ἠνκόμων σκυτάλαν Μοισῶν, γλυκὺν κρητῆρα ἀγαφδέκτων ἀοιδῶν (Ol. VI. 155.) transmisit, quidquam dubitasse puto, quin poetae se longe antiquiores eodem quo ipsi modo Musis theatrisque operati sint. Et praeterquam quod jam Stesichorus in Palamedeo invento luit (Bekk. An. 783.), quod Archilochus scytalarum usum*) eo in carmine commemoravit, quo nullum certioribus illi testimoniis vindicatur, illa quoque fama nos convertere debet, quae non solum Orpheum et Musaeum, sed dissimilem his Linum, nihil unquam supra citharam et cantum sapientem, inter literarum inventores retulit. Inventores enim fere dicuntur ii vel ipsi vel eorum eponymi, quorum usu res ante inventa primum inclaruit. Eat nunc aliquis et literaturae adminiculum antiquioribus poetis derogat. An Homeri soli spreverunt quod ipsis inprimis commodum acceptumque esse debuit? Chii quidem illi eodem fere tempore Syracusas petierunt, quo in patria pueros literas discentes collapsa tecto oppressos viderant. (Herod. VI. 27.). Sed redeamus ad Tyrtaeum, ut ab eo profecti de scriptis carminibus, quae Graecorum in templis et curiis asservata esse putamus, nunc statim paucis profiteamur.

*) Fr. XXXIX. p. 308. Gaisf. Scytalam omnino ἀγαφδέκτων esse non tantum scipio- nem illum docebit Götting. ad Arist. Polit. p. 469.

V.

Ut Tyrtæus ita multi sæpe poetae sive publice vocati sive sua sponte quum alias urbes tum Spartam adierunt. Ibi quae ducuerant carmina, ea per longum tempus in iisdem urbibus canebantur (Athen. XV. p. 678. B.). Fuerunt omnino sua civitatibus carmina peculiaria, non solum sacra et melica, sed etiam heroica et genealogica. Ita Chalcidenses Euboeae Pronomi (Paus. IX, 12.), Messenii Eumeli prosodium in pompa Deliaci decantabant (id. IV, 4.); alii hymnos suos Oleni, Pampho, Musaeo, vel si daducho Lycomidarum fides (id. IV, 1. IX, 27.), Orpheo inscribebant; heroica sua erant Megarensibus et Argivis (id. I, 43, 7.) et Lacedaemoniis epica in Thaletam fecerat Polymnastus (id. I, 14.). Multa ejus generis non alio modo ad posteros propagata esse, quam haec, quae apud nos circum pagos et compita sonant, quis audacter neget? Diu, dum vivae vocis quasi luce gaudebant omnes, ne expetebantur quidem a multis *γεγραμματα*, sed in paucorum, qui ceteris carmina exhiberent, manibus erant. Itaque non est, cur chorum illum puerorum, juvenum, senum Spartanorum, vel Tyniichi paeanem, quem Athenienses omnes canebant, (Plat. Jon. p. 35. *) unquam literis mandatum esse putemus. Imo omni tempore ut quaeque maxime placuerint, ita vulgi in ore esse solent

*) Apud Photium a Schotto ad Hist. poet. script. p. 118. aliisque non recte rescriptum esse *Tyniichi*, sed legendum *Typoniichi* Bekkeri edd. evincunt.

magis, quam literis tradi*). Verum tamen sacrificium omnino-
 que sacrorum carminum tum vetustas tum sanctitas aliud requirit.
 Rhapsodorum quidem nomen, olim parum recte aestimatum, his
 certe nemo immiscebit. Quando igitur mandata primum chartae
 dicentis, quae Pausanias in templis vel apud sacrorum ministros
 inspexit? V. IX, 27. VIII, 15, 1, 37, 2. Non licet quidquam de-
 cernere; sed loco certe monstrato, in quo primae quasi biblio-
 thecae, non secus quam seriores (*συνέδριον* v. Galen. T. XV. p. 23.
 Kuehn. Aphthon. Progymn. p. 43.) collocatae fuerint, usum quoque,
 in quem primum magistratus libros paraverint, indicavimus. Ne
 Pisistratus quidem aut Polycrates Samius aliud quidquam scripti
 conquisivisse videbuntur, quam carmina, quorum ad sacra feriasque
 usus esset. Sed de his infra dicendi locus erit. Nunc iis videtur
 occurrendum, si qui illâ ipsorum poetarum didascalîa satis evinci
 putent, neque domesticos neque aliunde vocatos poetas in urbibus
 aliud quidquam reliquisse, quam quod cives bene docti memoria
 tenuissent posterisque tradidissent. Sed fingo potius non intelligi,
 quod nunc quidem omnibus perspectum est, qui de Pindaro aut Simo-
 nide vel fando audierint. Tanquam sepulti igitur erroris admonebo,
 quam male olim poesios Graecae aetates didascaliae et scriptionis
 discrimine dispescuerimus, quasi non inter scriptoris operam et
 silentium legentis multiplex usus, ut inter coquum et convivam
 dominus, intersit. Nunc, abjecto illo errore, hoc quoque bene

*) V. Zelli diss. de cantilenis Graecorum inter ea quae per feriarum otium verni-
 cale scripsit (Ferienschriften) I. p. 55 sqq. adde Athen. XIV. 627 D.

videmus, scriptionem commentationi ita fuisse propriam, ut poetis ipsis ediscenda plerumque fuerint, quae discentibus recte praeire vellent. Haec ut ita dicam theatralis ratio poetarum, in quam intenti Plato et Aristoteles poesios naturam parum assequuti esse putantur, haec profecto praecipue officit, quominus antiquiores scribendo occupatos satis deprehendere possimus. Quanquam et plura ejus generis testimonia neglecta vidimus, quae ipsa cultioris lyriques initia attingunt, et de re libraria literationis aetatis minus recte statuitur^{*)}. Sed redeamus, unde defleximus.

VI.

Illud quod a carminibus, quae a rhapsodis vel citharoediis vagis illis per Graeciam certatim decantabantur, ea discernenda vidimus, quae civitates suos sibi in usus adhibuerunt, s. peculiarium illa carminum condicio magis etiam accuratiusque dispescenda est. Ac primum si nemo dubitat, quin Simonides vel Pindarus, qui musam mercede locarunt (Dissen. ad Pind. Isthm. II, 13.), scripta etiam tradiderint, quae vel laudati ab iis laudum suarum monumenta servarent, vel civitates in posteros sacrorum usus reponerent (Paus. II, 30, 3.), id ad quos poetas, ad quamque aetatem pertineat, diligenter quaerendum erit. Deinde inter carmina jambographorum et lyricorum antiquissimorum, ut Archilochi, nonnulla reperiemus, quae quoniam non tam publicum quid quam

^{*)} Boeckhio Oecon. Athen. I. p. 51. de libraria, quam Eupolia comicus commendaravit, non assentior (v. Reisig. Conject. I, p. 241.).

privatum spirarent, citharoedorum in ora statim venisse parum probabile videri debeat. In quo non negligenda erit Welckeri sententia, qui, obsequutus Buttmanno, in Praef. ad Theogn. p. LXXVII sq. illas singulorum compellationes, etsi cum privati sermonis specie, publico tamen sensu interpositas censet. Quod mihi quidem, quamvis subtiliter observatum, tamen neque ita verum videtur, ut omnibus conveniat, neque eam vim habere, ut ipse de privatorum quadam carminum condicione frustra admonuerim. Ita autem qui bene admonitus omnia bene pensitaverit, is magis magisque intelliget, quam non credibilia adhuc crediderimus. Nam tantus carminum maxime variorum numerus ne tum quidem sine literarum auxilio servari potuisset, si non solum suos quodque poesios genus depositarios habuisset, quorum, quasi agmine facto, alter ex alterius ore carmina exciperet, sed etiam in civitatibus reperiremus quosdam non falsi nominis *sego* — vel *ἑμνομένης*. Ne hoc quidem suffecisset, ne si singulis quidem poetis statim in promptu fuissent, quos docerent. Nunc, si quidem non opinionem indiscretam sed historiam sequimur, ne ipsos Homeridas quidem tali disciplina usos esse videmus, quae rei, quae sumitur, sufficeret. Nam didascalia omnis, quamcunque certe adhuc deprendere potui, aut singulos festorum dierum usus spectabat, aut singulorum in singulos, qui discere cuperent, officio continebatur. Et si ista omnia reperiremus, admirabilis tamen commentandi modus, tot atque talibus poetis communis, suspensum ac dubium teneret animum. Si vero haec omnia ita comparata sunt, ut, quod tum propter carminum et artificium et genera ususque varios, tum propter deposita-

riorum penuriam parumque sufficientem didascaliae rationem a veri similitudine prorsus abhorrerere videbatur, id nunc Tyrtaei atque antiquorum etiam διδασκάλων γράμμασιν, Archilochi Stesichorique mentionibus, Lini denique fama redargui videamus: profecto, etsi nihil aliande fidei accederet, tamen commodiorem literaturae expeditumque satis usum ad Olympiadum initium eorumque epicorum aetatem prorogaremus, quos genealogias suas heroumque catalogos, (quae sunt historiae perpetuae initia) non ipsos literis consignasse, inprimis ad suspicandum audax videtur. Ac dubitavi jam dudum, an Wolfius summae audaciae jure reus habeatur, qui suum illud „nihil literarum!” semper quidem nobis quasi Gorgonis caput objecit, sed quaerentibus, quibus indiciis ea aetas deprehendi satis posset, quae tot, i. e. duorum ad minimum saeculorum, carmina (Ol. I — L.) primum perscripserit, nihil praeter Pisistrati librarios; dubitantibus vero, unde sciret aut sumeret, non lyricos dum, non jambographos, ne Eumelum quidem Arctinumve scripti quidquam reliquisse, nihil praeter rhapsodos exhibuit, male ornatos utrosque. Nunc ipsis illis, a quibus, sufficientibus scilicet rhapsodis, remotissima videbatur, literaturam primis, ut par est, vindicamus. Succurrimus autem non solis poetis eorumque sequestribus, verum propter multiplicem carminum usum universae prope Graeciae. Denique disparuit, in quo haud scio an omne opinionis illius firmitas fuerit, aetatum discrimen male positum. Scimus enim, vivae vocis usum non literaturae inopia, sed naturae judiciis, sed humanitatis quadam lege, sed dicendi genere, Graecorum denique virtute ac flore constitisse. Neque is sum, qui mihi hanc rei con-

dicionem primus vidisse videar. Perscripsi tantum, quod eruditi plerique omnes jam dudum senserunt; nonnullis fortasse scrupulum exemi, qui nescios pupugit. An ne nunc quidem satis recte se habent? et pellium penuria eos sollicitos tenet?

VII.

Dum loquor, ajunt, majora peracta sunt. Hoc non meae disputationi vindico, sed cedo ei, qui sibi nuper causam Wolfianam non hac, qua ipse in praesenti utor, brevitate perstringendam, sed quasi Ciceronis exemplo, qui ad coarguendum Verrem testimonia provinciarum conquisivit, congestis undecunque conviciis, argumentis omnibus summo studio summaque industria percensitis, totam recognoscendam, ac, si e prima actione conjici licet, eum in locum nos restituendos suscepit, quo ante Wolfium versabamur. Ita me certe affectum dimisit lectio libri, a J. Kreusero Coloniensi anno quidem XXVIII. editi (Francof. ad M.) sed biennio ante jam absoluti, qui inscribitur: *Vorfragen über Homeros, seine Zeit und Gesänge*. Volumen 326 pagin., adhuc emissum, totum est de literaturae inventoribus ac divulgatoribus (non Aegyptiis, omnino scientiae laude male ornatis, sed Phoenicibus iisdemque Pelasgis), de ejusque antiquitate et maturo per Graeciam usu. Proxima actione rhapsodorum rationes, quas ab hac priore prorsus sejunxit, se examinaturum spondet. Dicat forsitan aliquis, non meum subscriptoris esse, de Kreuseri opera judicare. Imo nihil nunc opus esse meis suspicionibus, quum ille, doctrinae lectionis-

que copiis longe longeque instructior, multo plus jam dudum effecerit, ut qui fidem antiquitatis, universae nostrae aetatis, Wolfio temere assentantis, suspicione afflictam, rationibus testimoniisque abunde vindicaverit. Ita monentibus, quid senserim et etiamnum sentiam, narrabo. Audierunt, quos familiarissimos exosculor, grantis voces, quum Kreuseri librum oculis primum vidissem, similiterque, quum nonnisi primoribus labris attigissem. Jam me levatum gratulabar contentionis molestissimae onere, jam reversurum ad Odysseae interpretandae munus illud jucundissimum, dispiciendasque interpolationis notas. Ac profecto jam dudum Odyssea vocat, et quovis pacto nunc habebit, quidquid otii muneris rationes permiserint. Magno opere etiam, ac primum omnium, illud gaudebam; nunc exstitisse, qui quaestionis gravitatem singulaque momenta egregie perspecta haberet; ut prorsus coercerentur, qui, tam leviter saepe accincti, in hanc caussam involaverant. (Admonuerat eosdem paucis sed gravissime venerandus senex Beckius in *Accession. ad Fabric. Bibl. Spec. I, p. 13.*) Interea dum librum pervolvere redierat dissertationis edendae necessitas. Videram sane libro inesse, quae Wolfii illa: de Solonis axibus, de legibus a Zaleuco vix perscriptis, denique de literaturae usu tam sero, reprobarant; postremo, quae forsitan aliis rei ultra Olympiadas rejiciendae animum facerent. At ea, quae probandi vim haberent, mixta deprehendebam et quasi eruenda ex iis, quae nihil valerent. Omnino rerum progressum et aetates parum distinctas (ut scriptarum et non scriptarum legum, et literaturae rebus publicis adhibitae). Desiderabam priorem judicatione probationem testium, vel potius, quum eum fidem

iisdem scriptoribus nunc dari nunc levi arbitrio derogari exprobrantem audirem, vel sic quid ipse sequeretur, non satis habebam dicere. Concedebam, non prorsus alienum fuisse neque a causae rationibus neque a disquisitionis tam luculentae ambitu, longiore etiam recensu docere, quam certum fixumque fuerit ipsis Graecis, literaturae usum sibi esse antiquum: at vero illam „lasciviam,” qua Sect. V. p. 127—168. (ipse professus, se rerum fidem a fabulis nunc ne velle quidem discernere), personas fabulares, quibus unquam quispiam aliquid literaturae attribuit, annorum quadam serie enumerat, eam lasciviam, ut prorsus inutilem, imo perniciosam, non poteram quin mirabundus dampnarem. Nam quum videmus Aeschylum septem illos literatis clypeis instruxisse, nihil prorsus inde discimus. Ne hoc quidem, spectatores pervagato quodam errore isti aetati literaturam impertivisse. Meminerit Kreuserus Arist. poet. c. 25, πῶς λέγειν καὶ τὰ ψεύδη. Deinde quum libidinem notasset, qua patrum ecclesiasticorum fidem in suspicionem vocarem, ipse tamen vidit, Wolfium incaute potius usum esse Josepho, qui in eadem plane in qua patres secta est. Ergo semper videndum, scriptores qua scientia, unde parata, quoque animo narrent; cupide an animo aequo, exacta fide an aliud agentes. Ac profecto nondum eo res pervenit, ut nimis parca credere merito arguamur. Inconsiderantia nos saepe vexat; condimusque historias tum ante, quam testes examinavimus, tum de iis, de quibus non liquet. Quanto opere vellem, ut, qua fide Aristoteles, Theophrastus, Theopompus, Idomeneus, Hermippus, Pamphila, Cicero, Quinctilianus, Themistius, alii, de artium literarumque vicissitudinibus narrent,

justo examine nobis esset compertum; nam singula examinasse saepe non sufficit cautiori. Ne Pausaniam quidem, tot rerum auctorem, satis excussimus. De quo dicam, quid sentiam, ut pateat, cur ejus testimonio, quod est de Pisistrato Homericorum collectore, hoc non tribuam, quod alii ei inesse volunt. Pausaniae laus eo continetur, quod loca, quae obiit, curiose inspexit, curioseque auscultavit, quid de suis rebus regionum oppidorumque incolae narrarent; deinde quod, quae sibi cognita essent, sedulo retulit. Judicio autem utitur parum libero, multoque minus ad discernendas rerum aetates subacto. Plurimum tribuit semper incolarum istis sermonibus, quos, nisi si quid discrepant ab aliorum narratione, nihil omnino movet. Sine ulla dubitatione credit, quorum monumenta asservantur; aut quorum similia credulo alibi evenerunt (IX, 18, 3.). Ita ubi sine comparatione dubitat, ab aliorum fere judicio pendet. Fabulis denique sacris quantum indulgeat, omnes sciunt, qui eum attigerunt; quibus cur se magis magisque addixerit, ipse profitetur VIII, 8, 2. Homeri vero, maximeque catalogi navium, ipsum nomen veneratur. Ad tale igitur obsequium dispositus ea quoque audit, quae Pellenses (VII, 26. s. fin.) de oppidi nomine, a Pisistrato Homericis colligente vel ejus adjutoribus depravato, retulerunt. Nam quum alii aliis artibus suum nomen in catalogo cur desideraretur nunc excusarent, nunc olim repertum quomodo disparuerit, interpretarentur, nihil erat mirum, illos quoque aliquid afferre caussae. Tam absurde allatam — ita enim esse, quo magis quis reputaverit, eo magis sentiet — quod Pausaniae tam patienter tulit, id vel silentio prava fastidiose notanti vel risui

cuida
Paus
utar,
deniq
toren
quam
meri
mori
par.
Athe
hibit
poeta
fabul
usl e
Chio
habu
cesse
quam
Josep

strate
tissim
par.

cuidam tacito tribuerem, si coram congressos oculis cernerem, aut Pausanias saltem ejusmodi notationibus idoneus esset, velut, ut hoc utar, Aristoteles, qui non raro seria lusu temperavit. Quum vero denique utrumque, et male doctum auctorem et patientem auditorem, excusare cupiens: quid famae sequuti sint, quaero: fide quamvis optima nihil reperio, nisi Pisistratum aut varia quae Homeri haberentur carmina conquisisse, aut, si quantum possum rumoribus tribuo et eo sequor, quo Megarenses reliquique in Praepar. allati vocant, parasse et adornasse eum Homerum, quem ipse Atheniensibus tradi vellet. Quovis autem pacto a Pisist. vocatos adhibitosque video rhapsodos, quippe qui ad illud usque tempus, si poetas tum Stesichori similes tum genealogos (quos mox scriptores fabulares sequuntur) excipias, soli exemplis Homericorum scriptis ust esse putandi sunt. Nam quanquam vix possumus, quin Argivos, Chios, Smyrnaeos, Colophonios aliosque *mature* scripta *κειμήλια* habuisse suspicemur, tamen eorum usus ad rhapsodos rediret necesse erat omnis. Sed de hac re plura alias, adhibitis quidem quum aliis tum Heinr. Epimen. p. 451 sq. Nunc a Pausania ad Josephi locum et Kreuserum ejus interpretem progrediendam est.

VIII.

Quum Pausaniam vel Pellenenses cum aliis confero, qui Pisistrateae operae mentionem fecerunt, testes, si cum pessimis et recentissimis comparo, meliores verbo ἀθροίζειν aut συλλέγειν uti video (Praepar. I, p. 36.), quae ambigua sunt pariter ac Ciceronis disponere,

at gravius aliquanto est συντιθέναι Josephi, cujus testimonio omnium
 luculentissimo Wolfius plurimum tribuit. Excusserat locum ante
 Kreuserum Krusius Helladis I, p. 13 sq. neque tamen satis.
 Kreuserus p. 206 sqq. quo animo quaque mente Josephus testi-
 monium vel potius rogationem suam exhibuerit, accuratius enucle-
 avit; pauxillum tamen est, quod ejus judicium meis verbis com-
 plectens addam. Josephus, suae gentis antiquitatem ab Apionis
 (quem morte misera calumniarum poenas luisse ait) obtreccatione
 vindicaturus, quum alibi Graecos prae Judaeorum senectute pue-
 rulos jactat, (χρῆς καὶ πρῶν), tum illo loco eos literaturam monu-
 mentis condendis admodum sero tum adhibuisse tum adhibere
 potuisse demonstrare vult. Totus enim in eo est, ut Graecorum
 monumenta non ea esse doceat, quorum quis mentionibus vel
 silentio Judaeorum antiquitatem censeat; esse enim omnia nimis
 recentia. Ita ad negandum detrahendumque compositus per quat-
 tuor quasi momenta rem propositam transigit. Praemissis igitur
 verbis ὅψῃ δὲ καὶ μόγῃ ἐγνώσαν φύσιν γραμμάτων, sero didicerunt,
 quae in literis utilitas esset ac virtus, primum antiquitatis quasi
 gradum ad eorum ponit judicium, a) qui antiquissimum scilicet
 (Judaeum audimus) literaturae usum praestare sibi viderentur, si a
 Phoenicibus et Cadmo se didicisse jactarent. At enim ne ex illo
 quidem tempore ullum proferri posse literarum monumentum.
 b) Hinc factum esse, ut vel de Graecis, tot annis post Cadmum,
 ad expugnandam Trojam congressis diu multumque dubitatum sit,
 literisne usi essent. Atque evaluisse ut verissimam eorum sen-
 tentiam, qui τὴν νῦν ἔσαν τ. γε. χεῖσαν illos ignorasse censerent.

(No
 e) o
 quod
 temp
 Graec
 certus
 paren
 haec
 καταλ
 τε δ ἡ
 ploru
 rum
 praec
 ant,
 minus
 p. 1
 nollen
 infucl
 illud
 sese
 dubita
 indica
 narrat
 tores
 τον ὑπ
 δὲ καὶ

(Nondum expeditam idoneamque monumentis fuisse.) Denique
 e) omnino nullum, de quo quidem conveniat, inveniri *γράμμα*,
 quod Homericæ pœsios ætatem superet. Homerum vero Trojanis
 temporibus etiam recentiorem vixisse, non esse dubium (*φαίνεται*). —
 Graecis hoc modo ad tertium jam praesidium rejectis, quanquam
 certus victoriae tamen etiam in Homerum aliquid jacturus, (cui
 parem aut æque concessam antiquitatis opinionem habebat nemo)
 haec subjicit d): καὶ φασὶν ἔδὲ τῶτον ἐν γράμμασι τὴν αὐτῆς ποιήσιν
 καταλιπεῖν, ἀλλὰ διαμνημονευομένην ἐκ τῶν ἀσμάτων ὅστερον συν-
 τεθῆναι, καὶ διὰ τῶτο πολλὰς ἐν αὐτῇ σχεῖν τὰς διαφωνίας (exem-
 plorum discrepantiam). Videmus igitur Josephum ita ad Home-
 rum descendere, ut facile omisurus fuisset, nisi hoc ipso Graeci
 praecipue gloriati essent; afferri vero ista eo modo quo sole-
 ant, quibus ne ipsi quidem multum tribuimus. Videmus non
 minus, quam dubium sit, quod Wolfio persuasissimum erat (Prof.
 p. 143.), illo ὅστερον Pisistratum significari. Magis vero etiam
 nollemus vir elegantissimus grata illa annotandi negligentia ad
 infucandam voculam φασὶν abusus esset (p. 77.). Scimus enim
 illud φασὶ communi omnium graece loquentium more ipsum per
 sese dictis neque dubitationem neque fidem addere; si alterutram,
 dubitationem potius; neque multorum neque paucorum sermones
 indicare, si vero alterutrorum, iterum paucorum: quippe adjici a
 narrantibus, quum suae eos fidei cura pungat, neque ipsi rei asser-
 tores existimari velint. Aristot. Polit. V, 9. φασὶ δὲ καὶ Πεισίστρα-
 τον ὑπομεῖναι ποτε — δίκην, id. Hist. an. III, 12. δοκεῖ (opinio est)
 δὲ καὶ ὁ Σάμανδρος ποταμὸς ξανθὰ πρόβατα ποιεῖν. διὸ καὶ τὸν Ὀμη-

ἔόν φασιν ἀντὶ Στραμάνδεα Εὐάνθον προσαγγεῖν αὐτόν. Pausan. II, 18, 2. ἐν ἔχω σαφὲς εἰπεῖν· συννοεῖν δὲ φασιν αὐτόν, quanquam quis exemplorum usus est, quum aut plena omnia, aut tanta eorum sit varietas, ut vix ullus formularum recensensus rei satis discriminandae sufficiat? Quum non raro haec: *auctores sunt, auctores habeo*, aut *fama, opinio est*, quadrent, interdum omnino nihil amplius inest, quam non prorsus deesse, qui dicant. Accedit illud incommodum, quod, utrum scriptores eosque antiquiores, an suae aetatis paucorumque iudicia significet, ipso illo *φασι* ambiguum relinquitur. Quanquam ne haec quidem Josephum repudiasse, e verbis extremis conficitur. Nam quod extrema verba, καὶ διὰ τῆτο — τὰς διαφορίας, subiecit, quibus ne usus quidem fuisset, nisi prioris illius compositionis indicium ac testimonium habere deberent, id manifesto prodit, unde profecerit. Quod prioribus primarium fuerat, multum turbatum esse in Homero, id hic pro consilio suo in fidem adhibuit, quum illi contra fecissent, depravationis causam aut male commincentes, aut aliis verbis narrantes. Ac profecto homini Judaeo, et ejus aetatis, mirum accideret necesse erat quidquid de rhapsodia rescisceret. Modo ne quis postrema illa ut nunc leguntur bonis auctoribus aut famae minime obscurae debere contendat. Josephum, seniorum studiis adeo frequentatum, aliorum errorum patrem exstitisse nescio an jure suspicemur. At enim non Pisistratum nunc quaerimus, onere male imposito jam satis levatum, et quem Kreuserus adhuc vix leviter attigit: omnino Josephus non is est, quem omnis, quae Graecis fuerit, literaturae fidum satis testem adhibeamus. Nam quod I, 4. loquitur: οὐ γὰρ μόνον παρὰ

τοῖς ἄλλοις Ἑλλήσιν ἡμελήθη τὰ περὶ τῆς ἀναγραφῆς, ἀλλ' ἔδὲ παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, ἔς αὐτόχθονας εἶναι λέγασαι καὶ παιδείας ἐπιμελεῖς, ἔδὲν τοιαῦτον εὐρίσκειται γενόμενον· ἀλλὰ τῶν δημοσίων γεγραμμάτων ἀρχαιοτάτας εἶναι φασι· τὰς ὑπὸ Δράκοντος αὐτοῖς περὶ τῶν Φονικῶν γεφέντας νόμους, ὁλίγη πρότερον τῆς Πεισιστρατέα τυραννίδος ἀνδράπη γεγονότος, haec, inquam, profecto non tantum valebunt, ut, si quid antiquiore tempore a Graecis sive publice sive privatim literis consignatum esse vel aliorum testimonia vel rerum ratio persuadeat, id propter Josephum, semper sacrificales libros requirentem, negligamus. Nam neque Athenienses omnium primū literas legibus publicaeque memoriae adhibuerunt, neque ipsi Dracontis legibus non antiquiores Arcopagiticis habuerunt, (quibus Zaleucus usus est), neque annotatio ista poetarum usum necessitatesque ullo modo tangit.

IX.

Quod modo dixi, ante Dracontem et Athenis et alibi ab aliis perscriptas fuisse leges, id non ita accipi velim, quasi mihi de Lycurgo totoque hoc loco cum Kreusero bene conveniret. Qui mihi tum Lycurgum negligenter habuisse tum universa hac de legibus scriptis quaestione inconsiderantius perfunctus esse videtur. Prope enim eo delapsus est, ut eodem jure, quoscunque Latini legem sibi vel aliis scripsisse loquantur, legislatores habeamus. Poenas autem dedit eo, quod nunc ne Minocem quidem potuit quin Cretensibus leges literis consignatas reliquisse diceret, aut Theseum Atheniensibus. Quare satius mihi videtur, illius nunc

caussa relicta, meam persequi aut melioribus me jungere, si quoad
 mediam inter Kreuserum et Wolfium viam caute satis tenere vide-
 rim. Jam dudum enim meum ab illius judicio ita discrepat, ut
 pernicioso eum instituto hanc, quae de literarum usu est, quaestionem
 a rhapsodorum recognitione sejunxisse censeam, quum nihil ad refutan-
 dam serae literaturae opinionem efficacius esse intelligam, quam videre,
 quot poetae et quales et quomodo cum omni διδασκάλων et ὑποδιδασ-
 κάλων grege per saeculorum spatia universae Graeciae tum sacris tum
 profanis usibus operati sint. Quid, quod poetarum et rerum publica-
 rum dissimilis est neque confundenda ratio? quod verum esse facile
 judicabit, qui vel Graecos universos cum Romanis contulerit. Per-
 scripsisse reperitur quisque populus omnium primum, quod aut
 sanctum nimis habuit, quam ut memoriae soli committeret, aut
 nimis operosum, quam ut memoriae solius ope confici recte ac
 teneri potuerit. Quum igitur Romani incondita carmina memoriter
 usque propagarent, (nisi quod simile quid tabulis triumphalibus
 inscriberent*), dum monumenta publica sedulo perscripta habebant;
 Graeci, dum publicae memoriae minor erat cura, legesque ad-
 dendas paucis numero rhetris usus formabat, διδασκάλων suorum
 γράμματα vel ipsi discere et canere solebant, vel canentes audie-
 bant alios. Bene sentio, haec res ad bene distinguendum quam
 sit difficilis, in hac praesertim brevitate. Neque nego, in univer-

*) V. Festus v. navali corona ell. v. clypeum antiqui ob rotunditatem etiam co-
 rium bovis appellaverunt, in quo foedus Gabiorum cum Romanis fuerat de-
 scriptum.

sum communes quosdam fuisse aequabilesque ad maiorem vitae cultum progressus. At recte mihi contendere videor, Graecos prius sacra sacrorumque ut ita dicam apparatus, quam rerum publicarum et civilium rationes accuratius distinxisse uberiusque instruxisse; ita ut sacrorum poetarumque usibus multo ante literas frequentarint, quam vel publica monumenta uberiora conderent, vel muneribus civilibus reliquisque vitae utilitatibus literaturae multum adhiberent. Video enim hoc ipsum, haud paullo serius exstitisse, qui iudicia civilemque vitam scriptis legibus adstringeret, quam poetae carmina operis vel artificiosi vel prolixi perscripissent. Utor etiam illo, quod Graeci ab illis roboris primo pernecitatisque, mox musicis certaminibus ad prima monumenta constituenda distinguendumque annorum decursum profecerunt. — Alia omnia Kreuserus, qui parum animadvertisse videtur, quantum, si frequentiam scriptionis quae- rimus, in eo versetur, utrum iudicia ac munera publica ad literam fiant. Idem vero, nisi pariter atque Wolfius momenta causae divulsisset minime divellenda, prior vidisset, Tyrtaeum operaeque socios non literaturam primam, sed scripta carmina docuisse. Wolfius autem — qui quid tandem ajat aut neget, saepe non habemus dicere, quum quod modo concessit iterum detrahendo, semperque frequentem usu literaturam requirendo paucorum illi artificio temperet, donec Pisistratus evadit, qualem voluit — Wolfius non vidit juncta exstitisse, quae Dio Chrys. 80, p. 438. legem natam scriptis potiorum effrens jungit: *ἄζωνας καὶ γραμματεῖα καὶ στήλας φυλάττετε, καὶ ἀνωφελῆ στίγματα*, ut longe aliud quid illi sonare debuerit Pittaci illa *ποικίλα ἔξω ἀρχή* (Diod. Exc. Vat. VII, 27.) quam *πειρίαν αὐτο-*

διδάκτον. Nos nunc ne Zaleucum quidem omnino primum leges perscripsisse credimus. Intelleximus enim bene admoniti, quam temerarium foret, in tanto legislatorum numero (Wachsm. Antiqu. Gr. I, p. 242.), neglectisque eorum decretis sane quam literatis (ut Philolai Ol. XIII.), in unum omnia conferre Zaleucum; quem eo potius nomine clarum habemus, quod non paucas rhetras, neque politiam solum, sed etiam νόμους civibus primus, i. e. jura legesque literis exaranda curaverit, quibus tum ipsi vitae usum adstringerent, tum iudices κατὰ γράμματα neque αὐτογράμματος iudicantes haberent. Ita adhibita justī discriminis nomenclatura, quam suppeditavit Aristoteles, satis verecunde habere videmur Strabonem (p. 260), qui haec de Locrensibus: πρῶτοι νόμοις ἐγγράφτοις χρῆσασθαι πεπιστευμένοι εἰσὶ, i. e. usos esse opinio obtinet, ut docet Aelian. H. an. VI, 40. — His ita compositis dum de Lycurgi rhetris, quas numeris non ligatas per seytalam Pythia transmisisse videtur, lectores ad Odofr. Muell. Dor. I, 134. ablego, in mentem venit legum, antequam perscriptae essent, vulgo decantatarum; ea enim opinio est. Quam licet, ut multa alia, jam aliorum atque ipsius Muellieri monitis partim retractatam, neque a Kreusero praetermissam, tamen etiam nunc est, cur paullo accuratius expendam. Pertinet enim ad illum, qui rhapsodiae historiam turbavit, errorem.

X.

Probl. Arist. XIX, 25. haec leguntur: Διὰ τί νόμοι καλεῖνται οὓς ἀδύνατον; ἢ ὅτι πρὶν ἐπιτάσσθαι γράμματα, ἴσταν τὰς νόμους, ὅπως μὴ ἐπιλαθόντων ὡς περ ἐν Ἀγαθήροισι ἔτι εἰδῶσιν; καὶ τῶν φιδῶν τὰς πρώτας, τὸ αὐτὸ ἐκάλε-

σαν ὅπερ τὰς πρώτας. Haec qui scripsit, in animum induxerat, antiquis-
simos homines nihil prius neque magis cantu celebrasse, quam leges.
Quod cui recte habere videtur, eum Agathyrssorum similes ea aut aetate
aut terra quaerere oportebit, ubi ne ipsum quidem vocabulum reperiet.
Si originationem falsam illam*), simulque primae aetatis opinionem
dempserit, certe legum illi vocabulo ita moderandum erit, ut non lex
sed praeceptum quoddam quum evaserit, res alio vertat, atque Wolfius
voluit. Nam nuper quidem Jacobus Grimmus, vir laudatissimus,
inter antecessores (Diar. hist. juris scient. II, 2.) de quadam poesi, qua
gentes iurum formulas finxerint, ea disputavit, quae ne a Graecis qui-
dem prorsus abhorrent, sed neque leges ad modos decantatas com-
memoravit, neque attulit omnino quod bene quadraret. Plurimum Graeciae
populorum Wolfius admonuit. Percenseamus laudatos et non laudatos.
Cretensibus Aeliani V. H. II, 39. conféro Arcades Athen. XIV. 626 B.
Utrorumque pueri cecinerunt, neque alius quisquam; utrique hym-
nos heroumque laudes; tertio loco qui Cretensibus tribuuntur νόμοι an non
multum ab illis hymnis discrepaverint, est quod dubitemus. Verum,
etiamsi legis aliquid, quod quidem in pueros caderet, cecinerunt, leges
publicas aut civiles ne dixeris. Denique nemo pro Aeliano satis confiden-
ter fidem interponat suam. At Charondae leges Athenis ad pocula decan-
tatas esse auctor Hermippus Athen. XIV. 649 B.? Quid luserint Athenien-
ses, non quaerimus; Zaleuci aequalem novimus bene. Ita pervenimus ad
Spartanos. Controversia est doctorum de loco Clementis Str. I, p. 308.
τὰς Λακεδαιμονίας νόμους ἐμελοποίησε Τέρπανδρος. Plehn. Lesb. 156. in hunc

*) v. Plut. de mus. c. 11. Plat. de Leg. VII, 799 D.

modum disputat: „Nihil aliud designatur, quam civiles Lacedaemoniorum leges versibus heroicis conscriptae, quas pariter ac sua Homerique carmina numeris musicis adstrinxisse putandus est T.” Nescio an quidquam discrepet iudicium Muellieri Dor. l. l. „Ab initio qui metro adstrictas dicant, eos redargui idoneo satis teste, Clemente, qui a T. lyricis numeris inclusas narret. Formam rhetrae principis priscam esse, neque a Plut. numeris solutam videri debere. Lycurgo rhetras καταλογάδην datas auctorem esse eundem Pyth. or. 19.” Alterum rectissime videtur habere, de Terpandro assentiri non possumus. Quidquid e rhetris innotuit, aut exilem descriptionem classium continet, aut in sola coercitione versatur, denique non est, quod numeris nedum modis Terpendri efferri amet. Neque quisquam rhetras decantatas dixit. Jam vero si non rhetras, quid modis aptavit T.? E rhetris una: μή χεῖσθαι νόμοις ἐγγράφοις. De hac narratiunculas duas Plut. Lac. apophth. 207 et 222. — Miramur rhetram ipsam, sed omnino quis dixerit, cui legi modos addiderit T.? Praeceptisne quibusdam? dictis adhuc ore circumlatis? Offendit etiam, quod Clemens, qui numerorum modorumque inventores recenset, Terpendri νόμος citharoedicos ne verbulo quidem commemoravit. Nam Timotheo quidem mox aliud quid attribuit. Denique, etsi ipse Clemens leges dixerit, neque hoc potius *nomos musicos fecit, quibus usos esse scimus Lacedaemonios*: tamen primum est suspicari, vel ipsum vel priorem aliquem Clemente leges et nomos permutasse, eo quidem errore, quo ante Aristotelem (v. Polit. II. extr.) Onomacritus et Thaletas legislatorum in numerum venerunt. Sunt igitur exempla omnia ita comparata, ut, nisi tota res abjicienda, illud tamen non stet, quod Welfius voluit.

Q. B. F. F. F. Q. S.

Adest dies faustissimus votisque civium celebratissimus,

natalis

REGIS AUGUSTISSIMI AC SERENISSIMI:

instant *Sollemnia*

OPTIMO PRINCIPI

ritu veteri atque acceptissimo agenda,

D. XXVIII. m. Jan. h. XI. in Auditorio majore Academia Christiana

Albertina vota precesque suas festa panegyri expromet. Quam

panegyrim ut faventes, frequentes audire velint, *Excellentissimum*

Academiae Curatorem, regios et urbicos magistratus amplissimos.

Academiae cives humanissimos, omnium denique ordinum incolas

ea, qua decet, observantia invitamus et rogamus.

P. P. in Acad. Kil. d. XXVI. m. Jan. MDCCCXXIX.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

PHYSICS

1891

1891

1891

1891

1891

1891

1891

1891

1891

1891

1891

1891

1891

1891

1891

1891

1891

1891

1891

1891

1891

1891

1891

4. 80

